

Μετα-Ψυχολογία
176η Συνάντηση
Βασίλειος Μαούτσος

23/10/12

Μεταψυχολογικό Σεμινάριο

‘Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης’

‘Introductory Lectures on Psycho-Analysis’, 1916, Τόμος XV

“Διάλεξη VIII: Children’s Dreams”

Ενώ οι ‘Παραπράξεις’ φαίνονται ως αποδεκτά ανθρώπινα λαθάκια, για κάποιον λόγο, δεν μπορεί να υπάρξει η ίδια μαλακή μεταχείριση των ‘ονείρων’. Αυτά, καθώς έχει τονιστεί, ανέκαθεν έχουν θεωρηθεί σημαντικά ανθρώπινα συμβάντα που χρήζουν ‘ερμηνείας’ διότι εκφράζουν μυστηριώδεις πλευρές της ανθρώπινης ψυχικής υπόστασης ή νόσου. Έτσι, αναζητώντας την αρχή της εμφάνισής τους, πού αλλού θα μπορούσε να καταλήξει η μελέτη τους παρά στην φαντασίωση περί της αρχής των πάντων, δηλαδή, στην ‘παιδική ηλικία’. Αυτό ακριβώς κάνει και ο Freud. Μεταφέρει στον αναγνώστη την προσωπική του πίστη περί της γνώσης της αθωότητας των ‘ονείρων’ της παιδικότητάς του, όταν δεν υπήρχε λόγος για ‘παραμόρφωση’ των γεγονότων ή των ‘αναγκών’ του που λίγο-πολύ ικανοποιούνταν μέσα από το σχεδόν ξεκάθαρο όνειρο του αγνού ‘παιδιού’. Στη συγκεκριμένη κατάσταση το ‘παιδί’ που ‘ονειρεύεται’ είναι ο απλούστερος εκφραστής του ‘ασυνειδήτου’ που μπορούμε να αναγνωρίσουμε στο περιβάλλον μας. Έχει δε την ικανότητα να το εκφράζει το ‘ασυνειδήτο’ του στη φάση της παιδικής ηλικίας που θεωρεί ότι δεν έχει οργανωθεί ακόμη σε επίπεδο τέτοιας πολυπλοκότητας όπως στον ενήλικα, ώστε να παρουσιάζεται ‘ψυχολογικά’ ως ‘ερμηνευτικό’ μυστήριο. Γι’ αυτό το λόγο συνιστά απλά και μόνον μία ‘σωματική’ ανάγκη ή μία ‘ρεαλιστική’ ένταση π.χ., παιχνιδιού ή παιδικού ανταγωνισμού.

Είναι η πρώτη φορά που ο Freud επικαλείται την ‘παιδική ηλικία’ ως τον φορέα ενός υποτιθέμενου και στοιχειώδους ‘ψυχικού’ υλικού εν εξελίξει. Συνεπώς, είναι η πρώτη φορά που βρίσκουμε την πελώρια λιβιδινική συσσώρευση που έχει εξετασθεί μεταψυχολογικά από τον Freud στα κείμενά του λίγο νωρίτερα, να βρίσκει τώρα την εκτόνωσή της μέσα από μία οργανωμένη πλέον ψυχολογικά παρά σωματικά αυτό-‘ικανοποίηση’. Το μεγάλο φυσικά ερώτημα στο οποίο ο Freud δεν απαντά κλείνοντας την ομιλία του, είναι το κατά πόσον η ικανότητα του παιδιού να ονειρεύεται χωρίς ‘παραμορφώσεις’ σχετίζεται με μία ιδιαιτερότητά του ή με το γεγονός ότι στο ‘ασυνειδήτο’ του δεν υπάρχουν ακόμη οι κατάλληλες ‘λέξεις’ που θα εξέφραζαν την υποκείμενη πολυπλοκότητα του ‘ονείρου’ δοθείσης της ήδη υπάρχουσας λιβιδινικής υπερφόρτωσης του παιδιού.

‘Διάλεξη: IX: The Censorship of Dreams’

Η ‘ανεκπλήρωτη’ επιθυμία του παιδιού είναι μία δεδομένη κατάσταση η οποία χωρίς ‘αντιστάσεις’ έρχεται αθώα στην συνείδηση εκ του ‘ασυνειδήτου’, χωρίς ιδιαίτερες ‘παραμορφώσεις’ και γίνεται αποδεκτή ως μία οπτική ‘ψευδαίσθηση’ με την μορφή του ‘ονείρου’. Αν το ίδιο ακριβώς επρόκειτο να συμβεί στον ενήλικα θα είχε υπάρξει ‘λογοκρισία’. Αυτή θα οφείλετο στο γεγονός ότι η επιθυμία του δεν θα ήταν αθώα. Ο ενήλικας θα επιθυμούσε πράγματα μη αποδεκτά και κατά τεκμήριο πράγματα του ‘ασυνειδήτου’ που θα είχαν ένα υπόβαθρο ‘απόθησης’ και μάλιστα ‘σεξουαλικού’ περιεχομένου εφόσον μόνον γύρω απ’ αυτό επικεντρώνονται σχεδόν όλες οι ‘απαγορεύσεις’. Συνεπώς, οι ‘ψευδαισθήσεις’ του ενήλικα υποχρεούνται να έχουν ‘παραμορφωτικό’ χαρακτήρα, ώστε να μη γίνει αντιληπτή η πρόθεσή τους εάν πρόκειται να εκπληρώσουν την στοιχειώδη αποστολή τους, που δεν είναι άλλη από την αυτό-‘ικανοποίηση’ εκ της λιβιδινικής ενέργειας που δεν χαλιναγωγείται με άλλον τρόπο. Εδώ, υπεισέρχεται κατ’ αρχάς το θέμα της ‘ερμηνείας’. Διότι μία μεγάλη ‘παραμορφωτική’ εκτόνωση αποτελεί αινιγματική κατάσταση για τον καθένα και πολύ περισσότερο για το υποκείμενο που την υφίσταται. Η ‘ερμηνεία’ είναι απαραίτητη ώστε να μην επαναλαμβάνεται στο διηνεκές το μυστήριο του ‘ονείρου’ με όλα τα κλινικά παρεπόμενά του. Έτσι, έρχεται ο αναλυτής να δώσει την ‘ερμηνεία’. Αυτός γνωρίζει ότι πηγαίνοντας ανάστροφα από την ‘επιφάνεια’ προς τα μέσα του ‘ασυνειδήτου’ θα φτάσει εν τέλει στη ‘παιδική’ ‘ψευδαίσθηση’ του υποκειμένου του ξεπερνώντας όλες τις ‘λογοκρισίες’ του ασυνειδήτου του ασθενούς. Στο σημείο όμως αυτό όπου ο ασθενής έχει ελευθερωθεί των ασυνειδητών προθέσεων του μέσω της αναστροφής ερμηνευτικής του αναλυτή δημιουργείται η απροσδόκητη απάντηση στην ερώτηση της τελευταίας διάλεξης: *εν τέλει, το παιδί με το αθώο ‘όνειρο’ δεν ήταν καθόλου αθώο. Εφόσον ο ενήλικας βιώνοντας κατά την παλινδρόμηση ανακούφιση με την ερμηνεία που αντιστοιχεί στη παιδικότητά του, κάτι αντίστοιχο θα έπρεπε να ισχύει και για το παιδί.* Απλά για κάποιον λόγο το παιδί δεν κατείχε την σεξουαλική ‘λέξη’ της ‘ερμηνείας’ του αναλυτή. Εξ ου και η μετέπειτα εκρηκτική σεξουαλική συμπεριφορά του όταν όλη αυτή η ενέργεια έχει λεκτικοποιηθεί επαρκώς κατά την εφηβεία.